

1.เรื่อง รูปแบบการพัฒนา“แผนการสร้างความรู้ด้านสุขภาวะและการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาวะแห่งชาติ”

2.ชื่อ-นามสกุล..นาง อาริสรา ทองเหม.

3.ชื่อหน่วยงาน...กลุ่มอนามัยเด็กวัยเรียนวัยรุ่น ..สำนักส่งเสริมสุขภาพ

4. หลักการและเหตุผล

ความรู้ด้านสุขภาวะเป็นระดับความสามารถของบุคคลที่เข้าถึง เข้าใจ ประเมินความน่าเชื่อถือ และประยุกต์ใช้ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ และบริการต่าง ๆ เพื่อดูแลสุขภาพและคุณภาพชีวิตของตนเองและคนรอบข้างได้อย่างเหมาะสมตลอดช่วงชีวิต อย่างไรก็ตาม ความรู้ด้านสุขภาวะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านบุคคลและสังคมเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจัยด้านบุคคลและสังคมนี้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานในภาคส่วนต่างๆ ไม่เพียงแต่ ภาคสาธารณสุขเท่านั้น แผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข 20 ปี ประเด็นความรู้ด้านสุขภาพถูกประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 6 เมษายน 2561 ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบทิศทาง การขับเคลื่อนงาน ความรู้ด้านสุขภาพ โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือ ประชาชนไทยมีความรู้ด้านสุขภาพ อันจะส่งผลให้การเข้ารับบริการด้านสาธารณสุขลดลง แต่ปัจจุบันกลับพบอัตราการเจ็บป่วยด้วยโรค ไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) เพิ่มสูงขึ้นทุกปีในเกือบทุกกลุ่มอายุ ซึ่ง NCDs เป็นโรคที่เกิดจากนิสัยหรือพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของบุคคล ทำให้การดำเนินของโรคเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ สะสมและเกิดการเรื้อรัง ซึ่งโรค NCDs สามารถป้องกันได้ด้วยการสร้างความรู้ด้านสุขภาพให้ประชาชน สามารถค้นหาหรือเข้าถึงข้อมูล เข้าใจ ประเมินและใช้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาเพื่อพัฒนาสุขภาพ ลดความเจ็บป่วยและเพิ่มความกินดีอยู่ดีของประชาชน แต่อย่างไรก็ตามการสร้างความรู้ด้านสุขภาวะและการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาวะ พบปัญหาช่องว่างในการประสานงานความชัดเจนในการบูรณาการแผนงานร่วมกันและเป้าหมายของการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงขาดเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการทำงาน และข้อจำกัดของบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้การดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมขาดความต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลลัพธ์การดำเนินงานในบางประเด็นที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาและลดช่องว่างในการดำเนินงานดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีนโยบาย มาตรการ และแนวทางที่ชัดเจนในการบูรณาการหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อให้มีเป้าหมายในการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการจัดทำ แผนการสร้างความรู้ด้านสุขภาวะและการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาวะแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนเสริมสร้างความเข้มแข็งสู่การปฏิบัติตั้งแต่ในระดับกลางสู่ระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มุ่งสร้างความรู้ด้านสุขภาวะการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาวะ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี การส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดีในทุกพื้นที่ และการพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ทันสมัยสนับสนุนการสร้างสุขภาวะที่ดี

5.วัตถุประสงค์

เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งสู่การปฏิบัติตั้งแต่ในระดับกลางสู่ระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้ประชาชนมีความรู้ด้านสุขภาวะสามารถดูแลสุขภาพมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์และสามารถป้องกันและลดโรคที่สามารถป้องกันได้ เกิดเป็นสังคมบ่มเพาะ จิตสำนึกการมีสุขภาพดีสูงขึ้น

6. วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการ

กระบวนการจัดทำแผนการสร้างความรู้ด้านสุขภาวะและการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยง ที่คุกคามสุขภาวะแห่งชาติ เน้นการทบทวนข้อมูลเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง นโยบาย ข้อคิดเห็น และประเมินผลการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมา ปี 2560 - 2564 วิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้ม วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัจจัยแวดล้อม และบริบทที่เกี่ยวข้องในประเทศ และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และนำผลที่ได้

มาใช้ประกอบการปรับปรุงแก้ไขแผนฯ ให้มีความครบถ้วนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและเป็นการสร้างการรับรู้ให้ทุกภาคส่วนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตั้งแต่ในระยะเริ่มต้น ประชุมหารือกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเพื่อระดมความเห็นและจัดทำ (ร่าง) แผนปฏิบัติการ รวมทั้งนำเสนอแผนการสร้างความรู้ด้านสุขภาวะและการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาพแห่งชาติ เสนอต่อคณะกรรมการสร้างเสริมความรู้และสื่อสารสุขภาพแห่งชาติเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งกระบวนการดังกล่าว ทำให้แผนการสร้างความรู้ด้านสุขภาวะและการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาพแห่งชาติมีความสมบูรณ์มากขึ้นจากนั้นนำเสนอผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงสาธารณสุขและนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบผ่านคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานด้านการสร้างความรู้ด้านสุขภาวะและการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาพของประเทศต่อไป

7.สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนการสร้างความรู้ด้านสุขภาวะให้บรรลุผลเป็นรูปธรรมได้นั้น จะต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ ผสานกันการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้การจัดทำแผนปฏิบัติการ (แผนบูรณาการ) ด้านการสร้างความรู้ด้านสุขภาวะและการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาพ ควรต้องคำนึงถึงเป้าหมายของการพัฒนาระดับประเทศ และระดับโลก อาทิ

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (แผนระดับ 1) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2. แผนระดับ 2 ได้แก่ (1) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และด้านด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หมายความว่าด้านไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน ด้านความยากจนข้ามรุ่นลดลงและความคุ้มครองทางสังคมเพียงพอเหมาะสม และด้านกำลังคนที่มีขีดสมรรถนะสูงตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต

3. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะต้องบรรลุภายในปี พ.ศ. 2573 ซึ่งมีเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ลดการตายก่อนวัยอันควรจากโรคไม่ติดต่อให้ลดลงหนึ่งในสาม ผ่านการป้องกันและการรักษาโรค และสนับสนุนสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดี ภายในปี พ.ศ. 2573 และประกันการเข้าถึงสุขภาวะทางเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์ และสิทธิการเจริญพันธุ์โดยถ้วนหน้า ตามที่ได้ตกลงตามแผนปฏิบัติการของการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องประชากรและการพัฒนา และแผนปฏิบัติการปักกิ่ง และเอกสารผลลัพธ์ของการประชุมทบทวนดังกล่าว

นอกจากนี้ การจัดทำแผนปฏิบัติการ (แผนบูรณาการ) ด้านการสร้างความรู้ด้านสุขภาวะและการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาพแห่งชาติ ควรต้องคำนึงถึงห่วงโซ่คุณค่าของประเทศไทย (Value Chain Thailand) แผนแม่บทย่อยที่ 13.1 การสร้างความรู้ด้านสุขภาวะและการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาพ เป้าหมาย 130101 คือ ประชาชนมีความรู้ด้านสุขภาวะ สามารถดูแลสุขภาพ มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ และสามารถป้องกันและลดโรคที่สามารถป้องกันได้ เกิดเป็นสังคมบ่มเพาะจิตสำนึกการมีสุขภาพดีสูงขึ้น ซึ่งสภาพการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เห็นว่าหากมีการขับเคลื่อนตาม Value Chain ซึ่งประกอบด้วย 5 (V) องค์ประกอบ 14 (F) ปัจจัย จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้

8.ช่องทางการเผยแพร่

- งานประชุมกลุ่มงาน เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2565
- เว็บไซต์กองส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ